

Ozorowski, Mieczysław

"Le mariage des chrétiens", t. 1 : "Des origines au concile de Trente", Gérard Mathon, Paris 1993 : [recenzja]

Studia Teologiczne 14, 386-388

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

świętyni w życiu narodu, precyzuje funkcje kapłanów, lewitów i proroków. W rozdziale drugim, na przykładzie wybranych Ksiąg i postaci biblijnych został ukazany stosunek Izraela do Boga. Autor porusza przy tym takie zagadnienia jak: sens życia i śmierci, powstanie z martwych, służba Bogu, bojaźń Boża, zaufanie, sprawiedliwość itp. Ostatnie podrozdziały pracy są poświęcone kultowi, świętom liturgicznym, eschatologii oraz roli Izraela, gdy chodzi o zbawienie innych narodów. Tom drugi, podobnie jak pierwszy, kończy się spisem słownictwa hebrajskiego i indeksem rzeczowym.

Teologia H.D. Preuβa pomimo pewnych rozbieżności, gdy ma się na uwadze teologię katolicką, np. przeakcentowanie - jak się wydaje kapłaństwa powszechnego wiernych (por. t. 2, s. 62-71) zasługuje na szczególną uwagę. Autor w sposób syntetyczny i uporządkowany przedstawia starotestamentalną koncepcję Jedyne Boga. W doborze źródeł cechuje go obiektywizm, nie ogranicza się tylko do publikacji protestanckich. H.D. Preuβ korzysta bardzo często z osiągnięć egzegezy i teologii katolickiej, co może przyczynić się do pogłębienia naukowych kontaktów przedstawicieli obu wyznań a być może też do szerszego dialogu pod kątem ekumenizmu.

Dzieło niemieckiego biblisty, na zasadzie lektury pomocniczej, może być bardzo przydatne przy studium teologii Starego Testamentu.

Ks. Antoni Ołów

Mathon Gérard, *Le mariage des chrétiens, t. 1: Des origines au concile de Trente*, Paris, Desclée 1993, ss. 382.

Książka G. Mathon ukazała się w serii *Bibliothèque d'Histoire du Christianisme* pod numerem 31. Autor, który jest profesorem teologii moralnej na uniwersytecie w Lille, prostym przystępnym językiem na przestrzeni 380 stron prezentuje niezwykle interesującą, bogatą i skomplikowaną historię małżeństwa chrześcijańskiego. Układ pracy jest chronologiczny i obejmuje okresy od początku ery chrześcijańskiej aż do Soboru Trydenckiego. Następny tom, który jeszcze się nie ukazał, obejmowałby okres nowożytny. G. Mathon porusza całe bogactwo aspektów socjalnych, prawnych, moralnych, duchowych, doktrynalnych.

Część pierwsza zatytułowana jest: *U źródeł małżeństwa chrześcijańskiego*. Autor przedstawia dwie tradycje, z jednej strony tradycję grecko-rzymską, z drugiej tradycję biblijno-judaistyczną. Obie tradycje stoją u podstaw instytucji małżeńskiej, jak i samej refleksji o sensie i znaczeniu małżeństwa. Apostołowie nie wprowadzają rewolucji. Małżeństwo na ziemi jest drogą świętości, a jedność małżeńska symbolizuje miłość Chrystusa do Kościoła.

Dруга część nosi tytuł: *Przeżywać po chrześcijańsku stan małżeński*. Opisany okres obejmuje mniej więcej czas pięciu pierwszych wieków. Od początku chrześcijaństwa nie jednoczą się w małżeństwa według lokalnych tradycji, ale nadają temu stanowi życia inny charakter. Jest to bowiem małżeństwo w *Panu*. Po edykcji Mediolańskim, Kościół wychodzi z katakumb i może swobodnie i jawnie się rozwijać. Małżeństwo domaga się szczególnej troski. Kościół próbuje tworzyć własne prawo w tej dziedzinie,

choć instytucja małżeńska nadal podlega pod przepisy cesarskie. Kościół podkreśla nierozzerwalność małżeństwa i broni wiary. Wiele jednak pytań i problemów pozostaje nadal otwartymi, a Ojcowie Kościoła niewiele wypowiadają się na ten temat. W starożytności wielką rolę odegrał św. Augustyn, który może być nazywany *doktorem małżeństwa chrześcijańskiego*. On jako pierwszy dokonuje systematyzacji nauki o małżeństwie. Mówi on o trzech dobrach małżeństwa: wierność (*fides*), potomstwo (*proles*) i *sakrament*. Małżeństwo jest źródłem uświęcenia i lekarstwem na pożądliwość. Współzycie w małżeństwie pozostaje w cieniu podejrzenia o grzech ze względu na upadłą naturę człowieka. Małżeństwo służy jednak rozwojowi wzajemnej miłości i przyjaźni. Miłość w małżeństwie wydaje się być podejrzana, a świeckie wzory związane z *ars amandi* są niekompatybilne z moralnością chrześcijańską. Ojcowie Kościoła promują cierpliwość, wychowanie dzieci, wierność aż do śmierci.

Trzecia część obejmuje okres od VI do IX wieku, czyli erę karolińską. Europa zachodnia opanowana jest przez liczne plemiona germańskie, które przyjęły chrzest, ale zachowały swoje zwyczaje odnośnie małżeństwa. W epoce karolińskiej następuje krótkie odrodzenie. Małżeństwo pozostaje nadal sprawą rodzinną. W tym też okresie pojawia się problem co decyduje o małżeństwie: wzajemna zgoda czy współzycie małżeńskie.

Czwarta część omawia problematykę występującą od wieku X do XII, a zatytułowana jest: *Kościół narzuca swoje prawo i dowartościowuje sakrament*. W tym okresie następuje kolejne odrodzenie w Kościele. Podjęty jest wówczas wysiłek personalizacji jedności małżeńskiej i oderwania jej spod władzy feudalno-rodzinnej. Ostatecznie powszechnie zostaje przyjęte stwierdzenie, że wzajemna zgoda czyni małżeństwo. Przyjęty jest więc consensus ale za cenę licznych małżeństw ukrytych. Jest okres rozwoju prawa kościelnego, jak również czas systematyzacji teologicznej. Małżeństwo staje się jednym z tematów do opracowania systematycznego. W tym okresie postawiono wiele pytań w związku z małżeństwem, ale ostatecznych odpowiedzi jeszcze nie rozstrzygnięto. Obok biskupów pojawiają się teolodzy nauczający na uniwersytetach, a klerowi diecezjalnemu przychodzą z pomocą zakony żebracze w prowadzeniu duszpasterstwa rodzinnego.

Część piąta poświęcona jest wiekowi trzynastemu i nosi ona tytuł: *Małżeństwo w pełni sakramentem*. Okres ten jest złotym okresem średniowiecza. To w tym czasie powstają olbrzymie Summy teologiczne. Małżeństwo jest rozpatrywane pod wieloma punktami widzenia: jego ustanowienia, jego celu, odnośnie prawa Bożego i naturalnego, małżeństwo jako sakrament, cele małżeństwa i wiele innych zagadnień. Kaznodzieje z zakonów żebraczych pouczają wiernych jak się przygotować do małżeństwa, w jaki sposób się ludzie pobierają, jak należy żyć w małżeństwie, jakie są obowiązki itd. Nauczają oni nie tylko doktrynę Kościoła ale przekazują i utwierdzają uprzedzenia i przesady szczególnie ze szkodą dla kobiet i pogardą dla miłości. Miłość zaś staje się ulubionym tematem rozwijającej się literatury świeckiej w językach narodowych. Miłość ta jest rozumiana jako pewien ideał, który jest niezależny od małżeństwa i kwitnie poza jego ramami, ustalonymi przez duchowieństwo.

Ostatnia szósta część obejmuje czas od XIV do XVI wieku i nosi tytuł: *Humanizm, reforma i Sobór Trydencki*. G. Mathon opisuje upadek średniowiecza, rozluźnienie dyscypliny kościelnej i upadek obyczajów, także i ze strony duchowieństwa. Humanisci mówią o potrzebie reformy. Jednym z nich jest Erazm z

Roterdamu. Reformacja rozrywa jedność Kościoła. Luter i inni reformatorzy odrzucają małżeństwo jako sakrament ale zachowują i kodyfikują instytucję małżeństwa. Kościół Katolicki na Soborze Trydenckim reformuje swoją doktrynę w tym zakresie. Na ostatniej sesji soborowej w 1563 roku w dekrete *Tametsi* reguluje dyscyplinę małżeństwa chrześcijańskiego, ale nie jego doktrynę. Wiele kwestii pozostaje niedopowiedzianych.

Przedstawiony przez G. Mathon bilans historyczny małżeństwa chrześcijańskiego jest bardzo klarowny w zajmowanych przez niego opiniach. Z całą pewnością autor musiał dokonać pewnych skrótów, aby wszystko było przejrzyste, rzeczywistość niektórych okresów była bardzo skomplikowana. Zaprezentowane spojrzenie jest obiektywne ale z punktu widzenia człowieka Kościoła. Przytaczane wywody są zilustrowane licznymi tekstami oryginalnymi autorów, o których G. Mathon się wypowiada. Jest to cenny dodatek wzbogacający to opracowanie. Przedstawione dzieło posiada wybitny charakter pedagogiczny dostępny dla każdego czytelnika. Po każdym rozdziale autor podaje podstawową literaturę pozwalającą na dalsze własne poszukiwania. Dobrze by było, gdyby ta książka znalazła się w polskim tłumaczeniu na naszym rynku księgarskim.

Ks. Mieczysław Ozorowski

Dwadzieścia lat Nauk o Rodzinie, Twenty Years of Family Sciences, Obchody XX - lecia Instytutu Studiów nad Rodziną ATK w Łomiankach, red. D. Bazyluk, J. Szymczak, Warszawa, ATK 1995, ss. 409.

Książka *Dwadzieścia lat Nauk o Rodzinie* jest owocem jubileuszu XX - lecia Instytutu Studiów nad Rodziną ATK w Łomiankach. Ta publikacja zawiera wierną i pełną dokumentację wszystkich uroczystości jubileuszowych. Na początku znajduje się List Ojca św. Jana Pawła II do założyciela Instytutu. Słowo wstępne napisał Ks. Arcybiskup prof. dr hab. Kazimierz Majdański. Całość obchodów XX - lecia rozciągała się na trzy dni. Pierwszy dzień to pielgrzymka do sanktuarium św. Józefa w Kaliszu w pięćdziesięciolecie wyzwolenia Dachau oraz dwudziestolecie powstania Instytutu.

Drugiego dnia odbyło się sympozjum naukowe zatytułowane *Pontyfikat Jana Pawła II w służbie rodziny*. Głos zabrało wiele znanych osobistości z kraju i zagranicy: Ks. Rektor ATK Prof. J. Łach, Ks. Bp S. Stefanek, Prof. J.-M. Meyer (Paryż), Ks. Prof. B. Mierziński, Ks. Prof. A. Szostek, Ks. Kard. Fiorenzo Angelini (Rzym), Ks. Bp. Elio Sgreccia (Rzym), Christine de Vollmer (Waszyngton-Caracas) i Ks. abp K. Majdański. Teksty wszystkich wystąpień, nawet gdy nie były wygłoszone osobiście, zostały zamieszczone w dwóch językach: polskim i angielskim (lub innym zachodnim języku).

Poniedziałek, czyli trzeci dzień był uroczystością centralną. Mszy św. przewodniczył Ks. Kard. Pio Laghi prefekt Kongregacji Wychowania Katolickiego. Homilię wygłosił Ks. Abp Józef Kowalczyk, Nuncjusz Apostolski w Polsce. Podczas uroczystej Akademii głos zabrali: Ks. Abp K. Majdański na temat: *Drogi Dwudziestolecia*; Ks. Kard. Pio Laghi mówił o formacji przyszłych kapłanów do duszpasterstwa rodzin; Ks. Prof. T. Styczeń miał referat na temat *Między cywilizacją życia a cywilizacją śmierci*. Oczywiście wszystko jest w dwóch językach.